

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نښاد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسایل ایدئولوژیک

الحاج داکتر امین الدین « سعیدی - سعید افغانی »

۳۰ جون ۲۰۱۴

بسم الله الرحمن الرحيم

نماز تراویح

۲

ذکر لفظ « نماز تراویح » در احادیث:

قابل تذکر است که در احادیث لفظ صریحی ذکر می شود و این لفظ به خاطر خصوصیت آن نماز بر آن گذاشته شده ، همان نماز شب (صلاة اللیل) است که در ماههای رمضان بعد از عشاء (به صورت جماعت) خوانده می شود، و این اسم (تراویح) را به آن جهت بر نماز شب رمضان گذاشته اند چون نمازگزاران ابتداء چهار رکعت را می خوانند که در آن قیام و رکوع و سجود را طولانی می کند و هرگاه این چهار رکعت اول را تمام کردند اندکی استراحت می کنند، سپس چهار رکعت طولانی دیگر را می خوانند، بعد از آن دوباره اندکی استراحت می کنند، سپس سه رکعت نماز دیگر را می خوانند. یعنی چون نماز شبهای رمضان را طولانی می خوانند ، چرا که فضیلت آن در رمضان بیشتر است ، لذا برای آن که انرژی لازم برای کامل کردن یازده رکعت را داشته باشد، اندکی ما بین این رکعتها استراحت می کنند و از همین ویژگی آن است که به آن تراویح نام نهادند.

از عایشه رضی الله عنها درباره نماز شب رسول الله صلی الله علیه وسلم در رمضان، سؤال شد، ایشان گفتند: « مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةِ رَكْعَةٍ، يَصَلِّي أَرْبَعًا، فَلَا تَسْلُ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ، ثُمَّ يَصَلِّي أَرْبَعًا، فَلَا تَسْلُ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ، ثُمَّ يَصَلِّي ثَلَاثًا... ».

(بخاری: ۱۱۴۷)

یعنی: رسول الله صلی الله علیه وسلم در رمضان و غیر رمضان، بیشتر از یازده رکعت، نمی خواند. ابتداء چهار رکعت می خواند و آنها را بسیار زیبا و طولانی می نمود. سپس، چهار رکعت دیگر میخواند. و آنها را نیز به همان زیبایی رکعات اول، ادا می کرد. و در پایان، سه رکعت دیگر میخواند.

بنابر این ماهیت واقعی این نماز ؛ همان نماز شب است که در شبهای رمضان به صورت جماعت اداء می شود. چنان که وقتی که صحابه برای شب چهارم منتظر پیامبر صلی الله علیه وسلم بودند و از علت نیامدنش پرسیدند، ایشان فرمودند: «...ولكني خشيت أن تفرض عليكم صلاة الليل فتعجزوا عنها». مسلم (۱۲۷۱).

یعنی: ترسیدم که نماز شب بر شما فرض گردد و شما از خواندن آن ناتوان شوید.

که در این حدیث از آن به عنوان « نماز شب » اسم برده شده است، ولی چون جماعت خواندن نماز شب مخصوص ماه رمضان است و در دیگر ماهها نماز شب را به صورت جماعت نمی خوانند، لذا اسم مجزائی به نام تراویح به خود گرفته است که بیانگر استراحتی است که نمازگزاران بین هر چهار رکعت طولانی می کنند. خلاصه این که:

خصوصیتی که نماز شب در ماه رمضان دارد اینست که جماعت خواندن آن مستحب است و نیز طولانی خواندن آن اجر و ثواب دارد، از اینرو این نماز (نماز شب) در ماه رمضان مشخصه ای به خود گرفته که در دیگر ایام سال چنین نیست و هرگاه اسم تراویح ذکر شود، یعنی نماز شبی که جماعت خواندنش تنها مخصوص رمضان است.

نماز تراویح پیامبر صلی الله علیه وسلم:

همانطوری که در فوق تذکر یافت پیامبر صلی الله علیه وسلم این نماز را (به صورت جماعت) فقط سه شب در مسجد خواندند، ولی در دیگر شبها آن را به صورت جماعت نخواندند و به مسجد نرفتند، زیرا از این بیم داشت که ادامه این روند موجب شود که خدای متعال آن نماز را بر امتش واجب گرداند ولی آنها نتوانند آن فرض را انجام دهند و در احادیث صحیح وارد شده که ایشان تا سه روز این نماز را به صورت جماعت برپا داشتند و در شب چهارم نیامدند و هنگامی که علت را پرسیدند، فرمود: « رَأَيْتُمْ صَنِيعَكُمْ فَلَمْ يَمْنَعْنِي مِنَ الْخُرُوجِ إِلَيْكُمْ أَنْ تُفْرَضَ عَلَيْكُمْ » (بخاری ۱۱۲۹).

یعنی: «گرد آمدن شما را دیدم ولی چیزی مانع آن نشد که برای نماز جماعت، به سوی شما بیایم مگر آن که ترسیدم که نماز تراویح، بر شما فرض گردد».

همچنین در حدیث صحیح دیگری پیامبر صلی الله علیه وسلم به خواندن این نماز تشویق می کنند، چنان که می فرمایند: «مَنْ قَامَ مَعَ الْإِمَامِ حَتَّى يَنْصَرِفَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ قِيَامَ لَيْلَةٍ». صحیح النسائی (۱۶۰۴).

یعنی: هرکس همراه امام نماز شب بخواند تا آن که تمام می شود، خداوند متعال اجر نماز شب را برای وی می نویسد. بنابراین نماز تراویح (یا همان نماز شبهای رمضان) دارای اصلی ثابت است، و پیامبر صلی الله علیه وسلم حتی در غیر رمضان هم یازده رکعت خوانده اند، و تنها ویژگی این نماز این بوده که در ماه رمضان بعد از نماز عشاء و به صورت جماعت برپا می شود، درحالی که نماز شب، این خصوصیت را در دیگر ایام سال ندارد و هرکس که خواست می تواند نماز شب بخواند یا نخواند.

تعداد رکعت های نماز تراویح به روایت احادیث:

طوری که در فوق یاد آور شدیم که پیامبر صلی الله علیه وسلم صرف به مدت سه روز در مسجد نماز تراویح را خواندند بعد از سه شب نماز تراویح از خوف این که بر امتش فرض نشود در خانه خویش به جای می آوردند. از فهم این حدیث طوری استنباد می نمایم که هدف نبی اکرم صلی الله علیه وسلم گرفتن آسانی در نماز تراویح بر امتش بود. و فلسفه کلی دین مقدس اسلام آسانی بر پیروان شان می باشد.

طوری که متذکر شدیم در زمان خلافت حضرت عمر (رض) باردیگر نماز تراویح در مسجد به صورت جمعی از سر گرفته شد اما این که چند رکعت نماز تراویح به عمل آوردند به احادیث ذیل مراجعه می نمایم:

اول

در حدیثی که از حضرت عائشة (ص) روایت گردیده، آمده است « عن ابی سلمة بن عبد الرحمن انه سال عائشة رضی الله عنها کیف كانت صلوة رسول الله (ص) فی رمضان؟ فقالت ما كان رسول الله (ص) یزید فی رمضان ولا فی غیره

علی احدى عشرة رکعة. (صحیح بخاری ۱۱۴۷) (از ابی سلمة بن عبدالرحمن نقل شده که از حضرت عائشة رضی الله تعالی پرسید: نماز رسول الله صلی الله علیه وسلم در ماه رمضان چگونه بود؟ حضرت عائشة (رض) جواب دادند: رسول الله (ص) در ماه رمضان و غیر از آن بیشتر از یازده رکعت نماز نمی خواند.)

قابل توجه است که سؤال ابی سلمه به صورت مشخص در باره نماز در ماه رمضان صورت پذیرفته است ، که همان نماز تراویح می باشد . وتوضیحات ام المؤمنین به صورت واضح همین بود که نماز پیامبر صلی الله علیه وسلم ، بیشتر از یازده رکعت چیزی دیگری نبود.

تعدادی از علماء از این حدیث چنین نتیجه می گیرند که هدف از حکم این حدیث نماز تهجد است! که این استنباط از فهم حدیث مغایر می باشد ، چرا موضوع سؤال ابی سلمه نماز در رمضان ، و هیچ گونه ربطی به نماز تهجد ندارد . هدف از یازده رکعت همان هشت رکعت نماز تراویح و سه رکعت وتر است که تعداد کثیری از علماء بر این حکم اجماع دارند.

دوم:

در حدیثی که در نماز تراویح از عمر بن خطاب مشهور است آمده : « عن سائب بن یزید انه قال امر عمر بن خطاب رضی الله عنه ابی بن کعب و تمیما الداری ان یقوما للناس باحدى عشرة رکعة. (موطا امام مالک باب قیام الرضمان مع کشف الغطاء ۹۸).

(ترجمه: از سائب بن یزید روایت است که گفت: عمر بن خطاب به ابی بن کعب و تمیم داری دستور داد تا به مردم یازده رکعت نماز بخوانند.)

این حدیث در کتاب موطا امام مالک در باب قیام ماه رمضان بیان شده و نشانگر کیفیت نماز در دوران عمر بن خطاب در ماه رمضان است به دلیل این که در این باب بیان شده است.

امام محمد رحمة الله علیه که یکی از شاگردان ارشد امام ابوحنیفه رحمة الله علیه است و اکثر تصنیفهای احناف از همین امام است و در میان تصانیفش موطا امام محمد امتیاز و جایگاه خاصی دارد که در باب قیام شهر رمضان مولانا عبدالحی حنفی رحمة الله علیه حاشیه به نام تراویح آورده و برای بیان تعداد رکعات تراویح حدیث حضرت عائشة را که در فوق ذکر شد ، عنوان نموده « رسول صلی الله علیه وسلم نه در رمضان و نه در غیر آن بیشتر از هشت رکعت نماز نخوانده است » (موطا امام محمد ۱۳۸ و در حاشیه صفحه ۱۳۹) و در همین کتاب می گوید: (و بهذا کله ناخذ) یعنی به این عمل می کنیم و اصلاً هیچ ذکر از بیست رکعت تراویح نیست.

سوم:

علامه بدر الدین عینی حنفی رحمة الله علیه یکی از علمای نامدار و یکی از مراجع عمده در مذهب حنفی می باشد ، موصوف در مورد رکعات نماز تراویح در کتاب خویش به نام عمدة القاری شرح بخاری جلد هفت صفحه هفتاد و هفت می نویسد : « فان قلت لم یبین فی الروایات المذكورة عدد الصلوة التي صلاها رسول الله (ص) فی تلك اللیالی، قلت روی ابن خزيمة و ابن حبان من حدیث جابر رضی الله عنه قال صلی بنا رسول الله (ص) فی رمضان ثمان رکعات ثم اوتر » (اگر بگوئید که در روایتهای موجود تعداد رکعات تراویح که رسول الله صلی الله علیه وسلم شبهای رمضان آنها را خوانده بیان نشده جواب می دهم و می گویم که ابن خزيمة و ابن حبان از حدیث جابر (رض) از رسول اکرم صلی الله علیه وسلم نقل کرده است که نبی صلی الله علیه وسلم در ماه رمضان ما را هشت رکعت نماز داد سپس وتر را خواند.

چهارم:

روایت ابن همام حنفی رحمة الله علیه:

ابن همام حنفی رحمة الله عليه در كتاب فتح القدير شرح الهداية جلد ۱ صفحه ۳۳۴ طبع مصر و بيع نولشكور جلد ۱ صفحه ۱۹۸ و مسالك الختام جلد ۱ صفحه ۲۸۸ در مورد تعداد ركعات تراويح می نويسد :

« ان قيام رمضان سنة احدى عشرة ركعة بالوتر في الجماعة فعلة عليه السلام » (قيام رمضان سنتش يازده ركعت است همراه با وتر در جماعت كه رسول صلى الله عليه وسلم بر آن عمل می كرد).

همچنين در حاشيه فيض الباري جلد ۲ صفحه ۴۲۰ می نويسد : « و في فتح القدير ان ثمانية منها سنة مؤكدة و ما بقي فمستحب » (در فتح قدير هشت ركعت سنت مؤكدة و باقى مستحب است).

پنجم:

روايت مولوى محمد احسن نانوتوى رحمة الله عليه:

مولوى محمد احسن نانوتوى رحمة الله عليه در حاشيه كنز دقائق ص ۳۶ می نويسد : « لان النبى (ص) لم يصلها عشرين بل ثمانية » (چون نبى صلى الله عليه وسلم بيست ركعت نخوانده بلكه هشت ركعت خوانده است).

ششم:

روايت مولانا عبدالحى لكنهى حنفى رحمة الله عليه:

مولانا عبدالحى لكنهى حنفى رحمة الله عليه يكي از علمای جليل القدر مذهب احناف بوده ، وى در كتاب عمدة الرعاية جلد ۱ ص ۲۰۷ می نويسد : « و اما العدد فروى ابن حبان و غيره انه صلى بهم في تلك الليالي ثمان ركعات و ثلاث ركعات و ترا » (اما تعداد ركعات از حديث ابن حبان و غيرش ثابت است كه رسول صلى الله عليه وسلم در آن شبها يعنى رمضان هشت ركعت تراويح و سه ركعت وتر بر جماعت نماز می داد).

هفتم :

روايت مولانا انور شاه كشميرى ديوبندى رحمة الله عليه:

مولانا انور شاه كشميرى ديوبندى رحمة الله عليه نيز از علمای معتبر و يكي از مراجع احناف به شمار می رود، موصوف در مورد نماز تراويح در العرف شذى ص ۳۰۹ می نويسد « و لا ناص من تسليم ان تراويح (ع) كانت ثمانية ركعات و لم يثبت في رواية من الروايات انه عليه السلام صلى تراويح و التهجد علحدة في رمضان » (به جز تسليم و قبول اين قول چاره اى ديگر نيست كه تراويح نبى(ص) هشت ركعت بود و در هيچ روايتى هم ثابت نيست كه رسول صلى الله عليه وسلم در ماه رمضان تراويح و تهجد را جداگانه خوانده است).

هشتم:

روايت مولانا رشيد احمد گنگوهى حنفى:

مولانا رشيد احمد گنگوهى حنفى نيز يكي از علمای معتبر و مراجع مذهب احناف به شمار می رود، موصوف در مورد تراويح در رساله الحق الصرح ص ۲۲ به زبان اردو می نويسد : « يازده ركعت تراويح با وتر از نبى صلى الله عليه وسلم ثابت و مؤكد مى باشد).

ولى آنده از علمائى كه معتقد به بيست ركعت نماز تراويح اند و بر حديثى كه به حضرت عبدالله بن عباس رضى الله عنه نسبت داده شده است ، بايد گفت :

به اجماع محدثين راوى مركزى اين حديث ابوشيبه ابراهيم بن عثمان بوده كه بالاتفاق سند آن را ضعيف و غير معتبر و مجروح مطرح كرده اند. و همه علماء از جمله :

۱- امام احمد بن حنبل ۲- امام بخارى ۳- امام مسلم ۴- امام يحيى بن معين ۵- امام ابوداود ۶- امام ترمذى ۷- امام نسائى ۸- امام ابى حاتم ۹- امام جوزجاني ۱۰- امام ذهبي ۱۱- امام دارقطنى ۱۲- امام ابن عبدالبر ۱۳- امام ابن حجر ۱۴- امام ابى حاتم

امام نووی و غیره همه این حدیث بیست رکعت را به دلیل وجود ابی شیبہ ابراهیم بن عثمان ضعیف یا مجروح تلقی کرده اند.)

خواننده محترم:

تعداد کثیری از احادیث در این باب وجود دارد که حکم می نمایند که تعداد رکعت های نماز تراویح هشت رکعت می باشد. ولی امروز مسلمانان حتی در مسجد مکه و مدینه به تعداد بیست رکعت نماز تراویح به جای می آورند که در مورد آن نباید مخالفت صورت گیرد.

در این هیچ جای شک نیست که مسجد مکه یعنی حرم شریف و مسجد نبوی در مدینه به تعداد بیست رکعت نماز تراویح می خوانند ولی در سایر مساجد در ماه مبارک رمضان به تعداد هشت رکعت نماز تراویح به جای می آورند، خواندن نماز تراویح چه هشت رکعت باشد و یا بیست رکعت کدام مانعتی ندارد. مهم آنست که ماه مبارک رمضان ماه عبادت و دعا است و هرچه زیاد عبادت و دعا و تلاوت و ختم قرآن عظیم الشان صورت گیرد ثواب بیشتر نصیب انسان می گردد.

نماز تراویح بیست رکعت است:

تعدادی از علماء استدلال می آورند که نماز تراویح در زمان خلافت حضرت عمر بیست رکعت به عمل آمد و اجماع صحابه نیز بر بیست رکعت نماز به عمل آمد.

بنابر همین علت است که کمتر از آن در زمان خلافت حضرت عثمان و حضرت علی رضی الله عنهما و بعد از آن در زمان تابعین و تبع تابعین که خیر القرون هستند ثبوتی ندارد و ائمه مذاهب چهارگانه نیز بر این متفق اند که تراویح کمتر از بیست رکعت نیست و از همان زمان که اصحاب پیامبر صلی الله علیه و سلم بر این امر اجماع نمودند تا به امروز در جهان اسلام در همه مساجد بیست رکعت نماز تراویح با جماعت خوانده می شود.

مهمتر از همه این که در مسجد الحرام در مکه و مسجد النبی در مدینه نماز تراویح بیست رکعت خوانده می شود اگر پیامبر صلی الله علیه و سلم هشت رکعت می خواند و حضرت عمر رضی الله عنه هم بر آن همان تعداد عمل می کرد و به آن دستور می داد همان جاری می شد و مردم بر آن عمل می کردند.

اما جای تعجب است که برخی اصرار دارند که پیامبر صلی الله علیه و سلم با وتر بیش از یازده رکعت نخوانده و حضرت عمر رضی الله عنه هم همان تعداد را جاری ساخته پس بر آنان لازم است که ثابت کنند در زمان حضرت عثمان و حضرت علی رضی الله عنهما و در زمان تابعین رضی الله عنهم و بعد از آن هم مردم به همین تعداد قیام می کردند و مشخص کنند که بیست رکعت را چه کسی رواج داد و از چه زمانی شروع شد؟ و این سنت پیامبر صلی الله علیه و سلم و حضرت عمر رضی الله عنه را چه کسی در مسجد الحرام و مسجد النبی تغییر داد؟

خداوند روزه را در روزهای ماه مبارک رمضان بر مسلمانان فرض کرد و به پاداشتن شب های رمضان از سنت های رسول الله صلی الله علیه و سلم می باشد. ابوهریره رضی الله عنه روایت می کند: که رسول الله مسلمانان را به نماز شب تشویق می نمود و می فرمود: (هرکس شبهای رمضان را با ایمان و برای کسب ثواب مشغول نماز شب باشد گناهان گذشته اش بخشیده می شود) و هرکسی که نماز تراویح آنچنان که شایسته است بخواند او شب های رمضان را برپا داشته است.

نماز تراویح همان نمازی است که مسلمانان آن را به جماعت بعد از نماز عشاء اداء می کنند.

رسول الله نماز تراویح را سنت قرار داد و دو یا سه شب آن را به صورت جماعتی برگزار کرد و سپس از ترس این که مبادا این نماز بر مسلمانان فرض شود به صورت جماعتی خواندن را ترک کرد و صحابه نماز تراویح را تا اوایل

خلافت عمر به صورت فردی می خواندند. تا زمانی که بار دیگر عمر رضی الله عنه تراویح را به صورت جماعتی به امامت ابی بن کعب برگزار نمود.

تعداد رکعات نماز تراویح نزد امامان اربعه اهل السنّت و الجماعة:

ائمه اربعه رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِمْ قائل بر بیست رکعت تراویح می باشند .

امام اعظم ابو حنیفه رحمه الله علیه:

علامه ابن رشد مالکی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ در کتاب مشهور خود «بداية المجتهد» می نویسد: قیام رمضان نزد امام ابو حنیفه رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ بیست رکعت است. (بداية المجتهد لابن رشد: ۲۱۹/۱ كِتَابُ الصَّلَاةِ الثَّانِي؛ الْبَابُ الْخَامِسُ فِي قِيَامِ رَمَضَانَ)
امام فخر الدین قاضی خان حنفی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ در فتاوی خود می نگارد:

عَنْ أَبِي حَنِيفَةَ رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ قَالَ: الْقِيَامُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ سُنَّةٌ... كُلَّ لَيْلَةٍ سِوَى الْوُثْرِ عَشْرِينَ رَكْعَةً خُمْسَ تَرَوِيحَاتٍ.
ترجمه: امام ابو حنیفه رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ می فرماید: در ماه مبارک رمضان، بیست رکعت نماز تراویح در پنج ترویحه، علاوه بر وتر سنت است. (فتاوی قاضی خان: ۱۱۲/۱)

امام مالک بن انس رحمه الله علیه:

امام مالک رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ مطابق یک قول، بیست رکعت تراویح را مستحسن دانسته است، چنانچه علامه ابن رشد مالکی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ می نویسد: فَاخْتَارَ مَالِكٌ فِي أَحَدِ قَوْلَيْهِ... الْقِيَامَ بِعَشْرِينَ رَكْعَةً سِوَى الْوُثْرِ. ترجمه: امام مالک رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ در یک قول، بیست رکعت تراویح را اختیار نموده است. (بداية المجتهد لابن رشد: ۲۱۹/۱ كِتَابُ الصَّلَاةِ الثَّانِي؛ الْبَابُ الْخَامِسُ فِي قِيَامِ رَمَضَانَ)

قول دوم امام مالک رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ سی و شش رکعت است که بیست رکعت آن نماز تراویح و شانزده رکعت باقیمانده آن نفل می باشد که در نشست های بعد چهارچهار رکعت تراویح می خواندند. (الحاوی للفتاوی: ۳۳۶/۱)

امام محمد بن ادریس شافعی رحمه الله علیه:

امام شافعی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ می فرماید: قَالَ: وَأَحَبُّ إِلَيَّ عَشْرُونَ ... وَكَذَلِكَ يَقُومُونَ بِمَكَّةَ. ترجمه: من بیست رکعت را می پسندم و در مکه معظمه نیز بیست رکعت می خوانند. (قیام رمضان للمروزي: ص ۲۲۲ بَابُ عَدَدِ الرُّكْعَاتِ الَّتِي يَقُومُ بِهَا الْإِمَامُ لِلنَّاسِ فِي رَمَضَانَ)

امام شافعی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ در جای دیگری می فرماید:

وَهَكَذَا أَدْرَكْتُ بِبَلَدِنَا بِمَكَّةَ يُصَلُّونَ عَشْرِينَ رَكْعَةً. ترجمه: من در شهر خود مکه، مردم را با ادای بیست رکعت تراویح یافتم. (جامع الترمذی: ۱۶۰/۳ حدیث ۸۰۶ أَبْوَابُ الصَّوْمِ؛ بَابُ مَا جَاءَ فِي قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ)

امام احمد بن حنبل رحمه الله علیه:

علامه ابن قدامة حنبلی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ ترجمان ممتاز فقه حنبلی می نویسد: وَالْمُخْتَارُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللهِ رَحِمَهُ اللهُ فِيهَا عَشْرُونَ رَكْعَةً. وَبِهَذَا قَالَ الثَّوْرِيُّ، وَأَبُو حَنِيفَةَ، وَالشَّافِعِيُّ. ترجمه: مذهب مختار نزد امام ابو عبد الله (احمد بن حنبل) رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ بیست رکعت تراویح است، و امام سفیان ثوری رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ، امام ابوحنیفه رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ و امام شافعی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ نیز قائل بر بیست رکعت تراویح اند. (المغنی لابن قدامة الحنبلی: ۱۲۳/۲ مسألة ۱۰۹۴ مسألة قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ عَشْرُونَ رَكْعَةً)

تعداد رکعت های نماز تراویح در روایات اسلامی :

در روایت امام بخاری تعداد رکعات نماز اُبی بن کعب را ذکر نکرده است و در روایت های دیگری تعداد رکعات های نماز تراویح را در بین ۱۱ و ۱۳ و ۲۱ رکعت (با وتر) ذکر شده است. حافظ بن حجر می گوید احتمال دارد این تفاوت تعداد رکعات ناشی از طولانی و کوتاه بودن قرائت و نماز بوده است به گونه ای که هر چه قرائت طولانی تر بوده است تعداد رکعات کمتر بوده است. گفته اند آنان سوره های طولانی را در نماز می خواندند، به گونه ای که به خاطر طولانی بودن نماز بر عصا تکیه می کردند.

در زمان عمر بن عبد العزیز در مدینه ۳۶ رکعت تراویح و ۳ رکعت وتر می خواندند. امام شافعی می گوید: در مدینه دیدم که ۳۹ رکعت می خواندند و در مکه ۲۳ رکعت و هیچ کدام آن هم ممانعتی ندارد. و بعضی از سلف و گذشتگان ۴۰ رکعت نماز تراویح هم خوانده اند. (تفصیل موضع را می توان در کتاب فتح الباری به تفصیل مطالعه فرمائید).

خواننده محترم!

تا زمانی که نماز دارای خشوع و آرامش است، هیچ کدام از این تعداد رکعت ها همچنان که امام شافعی گفت اشکالی ندارد و شایسته نیست کسی، دیگری را رد کند.

اگر می خواهد ۱۱ رکعت نماز تراویح بخواند اوازروش رسول الله صلی الله علیه وسلم پیروی کرده است. طوری که در حدیثی بی بی عائشه (رض) این موضوع با تمام صراحت بیان گردیده است که: «پیامبر صلی الله علیه وسلم در رمضان و غیر رمضان از ۱۱ رکعت بیشتر نمی خواند.» (امام بخاری و دیگران این حدیث را روایت کرده اند). کسی که ۲۳ رکعت نماز تراویح می خواند، از آنچه در زمان حضرت عمر (رض) رایج بوده است پیروی کرده است و ما در احادیثی متعددی مکلف شده ایم که: از سنت و روش خلفاء راشدین متابعت کنیم. و کسی که ۳۹ یا ۴۱ رکعت نماز تراویح می خواند نیز از عمل اهل مدینه در خیر القرون پیروی کرده است. از یاد باید نبریم که نماز بهترین عبادت است، ولی تعداد رکعات نماز شب در رمضان و غیر رمضان تعیین و تحدید نشده است. لذا کسی نمی تواند بر کسانی که ۲۰ رکعت نماز تراویح می خواند، انتقاد نماید که گویا اینان با سنت پیامبر صلی الله علیه وسلم مخالفت کرده اند.

و هم چنین نمی توان بر کسانی که ۸ رکعت نماز تراویح می خوانند انتقاد و اعتراض نمود که گویا اینان مخالف با سلف و خلفاء عمل می کنند.

گرچه به نظر من بهتر خواهد بود که مطابق به روش پیامبر صلی الله علیه وسلم باید نماز تراویح خویش را به جای آوریم، چون خداوند جز بهترین را برای پیامبر راضی نمی شود و آن ۱۱ رکعت با وتر همراه با طولانی کردن قرائت و نماز می باشد.

ولی امروز ما شاهد هستیم که در برخی از مساجد نمازگزاران ما در ماه مبارک رمضان نماز تراویح را با چنان سرعت می خوانند که حد اقل خشوع و خضوع در آن مراعات نمی گردد.

در حالی که خداوند پروردگار با عظمت ما می فرماید: «قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ، الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ» (سوره مؤمنون- ۲۰).

شیخ الاسلام ابن تیمیه در خصوص مشروعیت و صحت همه این حالت ها و تعداد رکعت ها سخنان کامل و سودمندی دارد. ایشان می گوید:

(ثابت شده است که اُبی بن کعب ۲۰ رکعت تراویح و ۳ رکعت وتر را امامت می کرده است، لذا بسیاری از علماء معتقدند که این تعداد رکعت سنت است، چون اُبی بن کعب در میان مهاجرین و انصار نماز خوانده است و هیچ کدام از آنها ایراد و انتقادی در مورد نگرفته اند و هیچ یکی از صحابه هم کار اُبی بن کعب را انکار نکرده اند. برخی دیگر از علماء با توجه به عمل گذشتگان اهل مدینه، ۳۹ رکعت نماز تراویح را مستحب می دانند. ختم

تتبع و نگارش نوشته :

الحاج داکتر امین الدین « سعیدی - سعید افغانی »

مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیک افغان و مسؤول مرکز فرهنگی د حق لاره- جرمنی